

EESTI ARHIVAARIDE ÜHINGU TOPELTJUUBEL

Eesti Arhivaaride Ühingu tähistas 26. märtsil kahte juubelit: 60 aastat asutamisest ja 10 aastat taasasutamisest. Eesti Arhivaaride Ühingu loomise mõte kerkis esile I Eesti Arhivaaride Päevadel, mis peeti 1938. aasta 15.–16. oktoobril Tartus. Päevade lõpus moodustati arhivaaride kutseorganisatsiooni ellukutsumiseks komisjon.

Asutamisest hävinguni

1939. aasta 9. märtsil kinnitati Siseministri otsusega Eesti Arhivaaride Ühingu põhikiri. Ühingu eesmärgiks seati "arhiivide ja registratuuride alal töötavate isikute kutseliste, kultuuriliste, õiguslikkude ja majanduslikkude õiguste kaitse, kutseoskuste arendamine, kaasaaitamine arhiivide korraldamisele ja arhivaalide kogumisele ning huvi äratamine arhiivide ja ajaloo vastu". Esimene peakoosolek kutsuti Tallinna Linnaarhiivis kokku 21. märtsil 1939, kuhu kogunes 25 arhivaari, kes valisid ajutise juhatuse liikmeskonna organiseerimiseks. Järgmine peakoosolek peeti 10. märtsil 1940 jällegi Tallinna Linnaarhiivis. Selleks ajaks oli liikmete arv kasvanud 52-ni ja juhatuse jõudnud vahepeal pidada viis koosolekut. Edasi plaanitati ekskursiooni korraldamist Riia, Helsingi või Narva arhiividesse, ettekandekoosolekuid ja küsitluse läbiviimist arhivaaride hulgas. Ühingu juhatusse kuulusid tuntud arhivaarid nagu **Gottlieb Ney, Otto Liiv, Rudolf Kenkmaa, Mihkel Kattai, Arnold Kotkas, Paul Johansen, Hans Karolin ja Lemmit Mark.**

Eesti Arhivaaride Ühingu juubeleile pühendatud ettekandekoosolek Tallinna Linnaarhiivi saalis 26. märtsil 1999. Tervitajate seas oli ka vastne riigisekretär ja ühingu liige alates 1990. aastast **Aino Lepik von Wirén.** Foto Ervin Sestverk

Paraku tõmbas Eesti okupeerimine N. Liidu poolt kõikidele plaanidele kriipsu peale. Eesti Arhivaaride Ühingu tabas sama saatus nagu sadu teisigi Eestis tegutsenud ühinguid ja sellse – kõik nad likvideeriti nõukogude võimude poolt. 1940. aasta 27. detsembril likvideeritud Eesti Arhivaaride Ühingu dokumendid anti hoiule Tallinna Linnaarhiivi. Nõukogude lennuväe 1944. aasta 9. märtsi Tallinna pommitamise tagajärjel süttis Niguliste kiriku taga olev Tallinna Linnaarhiivi uuema osakonna hoone, kus tuhandete muude toimikute hulgas hävisid ka Arhivaaride Ühingu dokumendid.

Arhivaarid tõusevad tuhast

Vaatamata sellele, et nõukogude võim likvideeris Eesti Arhivaaride Ühingu ja tema dokumendidki sõja käigus hävisid, ei kadunud selle idee lõplikult. Nõukogude ajal ei olnud võimalik ühingu otsest taastada, kuid samu eesmärke pidas silmas 1986. aastal loodud Noorte Arhivistide Nõukogu. Noorte Arhivistide Nõukogu eestvõtmisel avalikustati seni erifondides asunud salajasi dokumente, demonstreeriti Kinomaja saalis eesti- ja saksaageid kinokroonikaid, mis tõid alati kokku täissaalid, nagu ka ettekandekoosolekud, korraldati sinimust-valgeid näitusi, osaleti fosforiidivastases võitluses ning muinsuskaitse liikumises, esineti noortefoorumitel. 1988. aastaks oli aeg juba küps ka Eesti Arhivaaride Ühingu taastamiseks – detsembris peetud koosolekul valiti taastamiskomisjon. Järgmise aasta 14. märtsil peeti Kinomaja saalis taasasutamiskoosolek, kus võeti vastu põhikiri ja valiti juhatus. Kuigi põhikirja on vastavalt seadustele tulnud paaril korral muuta, on eesmärgid jäänud samaks. Kümne tegevusaasta jooksul on osaletud Eesti arhiivinduse korraldamise protsessides ja loodud rahvusvahelised kontaktid. 1990. a novembris korraldas Balti Arhiiv koos Rootsi Riigiarhiiviga Stockholmis Balti Arhiivi Päevad, kuhu kutsuti osalema ka seitse arhiividega seotud isikut Eestist. Ürituse organiseerijateks olid siis Aino Lepik ja Anna Talve. See oli esimene ulatuslik kodu- ja väliseesti arhivaaride tööine kohtumine, mis pakus kõikidele suurt huvi. Regulaarselt korraldatakse Eesti Arhivaaride Päevi, millest on saanud rahvusvahelised üritused. Näiteks III Eesti Arhivaaride Päevad, mis peeti 1993. a maikuu, algasid Stockholmis, jätkusid Tallinnas ja lõppesid ringsõiduga mööda Eesti arhiive, kus osales 18 külalist – põhiliselt Rootsist ja Soomest. Ühingu egiidi all on hakanud ilmuma ajalookultuuri ajakiri Tuna, mis on juba pärast esimese numbril ilmumist omandanud populaarsuse. Eesti Arhivaaride Ühingu liikmete nimekirjas on mitmed mitte ainult arhivaaridena tuntud nimed nagu **Aimar Altosaar, Rein Helme,**

Indrek Jürjo, Aadu Must, Peeter Olesk, Urmas Oolup, Helmut Piirimäe, Aino Lepik von Wirén jt. Ühingu välisliikmeteks on **Lars Ericson** Rootsi Sõjaarhiivist ja endine Gotlandi maakonnaarhivaar **Sten Körner**. Auliikmeteks on valitud teenekas arhivaar ja raamatukoguhoidja **Voldemar Miller** ja Rootsis asuva Balti Arhiivi juhatuse esimees ning tuntud kirjanik **Kalju Lepik**. Auliikmeks oli ka Eesti arhiivi looja Austraalias **Hugo Salasoo**. Ühingu liikmeskond on viimastel aastatel kõikunud 60-70 vahel. Seda pole just palju, aga üks arhivaarid ole suures osas endasse tõmbunud rahvas.

Topeltjuubeli tähistamine

26. märtsil Tallinna Linnaarhiivi saalis peetud ettekandele ühingu tegevusest läbi aegade järgnesid sõnavõtted ja pidulik osa. Näitusesaalis sai tutvuda ekspositsiooniga ühingu tegevusest. Üritusest võtsid osa kolleegid Soomest, Lätist ja Leedust. Tervitusega esines mõne päeva eest ametisse astunud riigisekretär Aino Lepik von Wirén, kelle juhtimise alla ka arhiivid kuuluvad ja kes on ise Eesti Arhivaaride Ühingu liige 1990. aastast. Tervituskirjad olid saabunud Saksamaa ja Rootsi arhiiviühingutelt. Viidi läbi XX sajandi Eesti tipparhiivari valimised. Kogu ürituse vältel toimus Tallinna Linnaarhiivi fuajees väike arhiivitarvete mess, kus mitmed firmad tutvustavad oma toodangut: arhiiviriieid, arhiivikarpe, bürootehnikat ja -tarbeid jms. Ajaloohuvilistele pakuti müügiks arhiivide poolt väljaantud teatmikke ja uurimusi.

PEEP PILLAK